

Virtain kaupungin
liikuntapoliittinen ohjelma
2021–2029

Hänninen Mikko
Kellomäki Marko
Tarvainen Harri
Viitanen Sanna
Vilén Sanna
Jokinen Tuula
Mansikkaviita Riikka
Kellomäki Veikka

17.3.2021

Sisällysluettelo

TIIVISTELMÄ	3
1. LIIKUNTA JA SEN MERKITYS SUOMALAISESSA YHTEISKUNNASSA	4
1.1. Liikunnan määritelmästä	4
1.2. Liikunnan merkitys yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta	4
1.3. Liikunnan lainsäädäntö ja ohjelmat linjaavat liikuntapolittikkaa	5
1.4. Liikkumisympäristöt ja liikkumisen olosuhteet	6
1.5. Liikuntakulttuuri muutoksessa	6
2. VIRRAT LIIKUNTAYMPÄRISTÖNÄ JA LIIKUNTAPALVELUIDEN NYKYTILA	8
2.1. Liikuntapalveluiden hallinto, talous ja tehtävät	8
2.2. Kunnalliset liikuntapalvelut ja -tapahtumat	8
2.3. Tekninen toimi vastaa liikuntapaikkojen rakentamisesta ja kunnossapidosta	9
2.4. Yhteistyö muiden hallintokuntien kanssa	12
2.5. Seuratoiminta	13
2.6. Kunta- ja seutuyhteistyö	13
2.7. Tiedotus ja markkinointi	14
3. PAINOPISTEALUEET JA KEHITTÄMISTAVOITTEET	15
3.1. Yhteistyön tiivistäminen eri hallintokuntien kanssa	15
3.2. Viestinnän kehittäminen	16
3.3. Terveysliikunnan kehittäminen	17
3.4. Liikuntapaikkojen ylläpito ja rakentaminen	17
3.5. Henkilöstöresurssit	17
3.6. Toimenpide-ehdotuksia liikunnan edistämiseksi 2021–2025	18

TIIVISTELMÄ

Liikuntapoliittisen ohjelman (2021–2029) tarkoituksena on kuvata liikuntaa ja sen erilaisia merkityksiä yhteiskunnassa, tarkastella Virtain kaupunkia liikuntaympäristönä sekä kuvata Virtain liikuntapalveluiden nykytilaa. Tärkeä osa ohjelmaa on myös linjata liikunnan edistämisen painopistealueita ja kehittämistavoitteita tuleville vuosille.

Ohjelman laadinta perustuu sivistyslautakunnan vuonna 2019 tekemään päätökseen. Ohjelmaa laatimaan valittiin toimikunta, johon kuuluivat sivistyslautakunnan puheenjohtaja Marko Kellomäki, sivistyslautakunnan jäsenet Mikko Hänninen ja Sanna Viitanen, kaupunginhallituksen edustaja Harri Tarvainen ja liikuntasihteerin Sanna Vilén. Vuoden 2020 syksyllä ohjelman laadintaan ja päivitystyöhön liittyivät mukaan sivistystoimenjohtaja Tuula Jokinen ja liikuntasihteerin sijainen Riikka Mansikkaviita. Lisäksi ohjelman laatimisen edessä työskentelyssä ovat olleet mukana liikuntapaikkarakentamisen asiantuntijat Antti Salminen ja Jussi Lähteenmäki teknisestä toimesta ja Sini Yli-Öyrä elinvoimapalveluista, lasten ja nuorten liikunnan asiantuntija Sari Kolu Virtain Liikkuva koulu- ja Liikkuva opiskelu -hankkeista sekä Veikka Kellomäki Nuorisovaltuustosta.

Liikunta vaikuttaa myönteisesti fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin ja liikunnalla on merkittävä rooli sairauksien ennaltaehkäisyssä ja hoidossa. Liikunnan positiivisista vaikutuksista huolimatta useat suomalaiset liikkuvat terveytensä kannalta liian vähän ja arkiaktiivisuus on vähentynyt. Uudistetuissa terveysliikunnan suosituksissa (UKK-instituutti 2019) liikunnan harrastamisen lisäksi merkittävässä roolissa ovat myös palauttava uni, paikallaolon tauottaminen ja kevyt liikuskelu. Päivitetty liikkumisen suositus huomioi entistä vahvemmin hyvinvoinnin kokonaisuuden.

Virtain liikuntapoliittisessa ohjelmassa liikuntaa tarkastellaan laaja-alaisesti. Liikunnaksi voidaan määritellä esimerkiksi omatoiminen ja ohjattu liikunta- ja urheilutoiminta, monipuolisesti eri ikäisten terveyttä ja hyvinvointia edistävä liikunta sekä muu fyysinen aktiivisuus ja liikkumisen edistäminen laajemminkin. Virrat tarjoaa asukkailleen varsin monipuolisia mahdollisuuksia ohjattuun ja omatoimiseen liikuntaan. Rakennettujen sisä- ja ulkoliikuntapaikkojen verkosto on kattava ja liikuntapaikkoja on kehitetty aktiivisesti harrastajien muuttuvat tarpeet ja toiveet huomioiden. Liikuntaa toteutetaan ja kehitetään eri ikä- ja käyttäjäryhmät huomioiden. Ohjattua liikuntaa ja urheilutoimintaa tarjoavat esimerkiksi kansalaisopisto, urheiluseurat ja muut yhdistystoimijat.

Liikunnan ja liikkumisen edistämiseen Virroilla on löydetty erityisiä kehittämisen painopistealueita tuleville vuosille, jotka perustuvat niin valtakunnallisiin liikuntapolitiikan suuntauksiin kuin paikallisiin kehityskohteisiin. Painopistealueita toimenpide-ehdotuksineen ovat muun muassa yhteistyön kehittäminen eri hallintokuntien välillä, viestinnän kehittäminen, terveysliikunnan kehittäminen sekä liikuntapaikkojen ylläpitoon ja rakentamiseen liittyvä kehittämissuunnitelma. Toimenpiteiden toteutumista tarkastellaan ja tarkennetaan vuosittain. Koko ohjelman päivittäminen toteutetaan viiden vuoden välein.

1. LIIKUNTA JA SEN MERKITYS SUOMALAISESSA YHTEISKUNNASSA

1.1. Liikunnan määritelmästä

Liikunta määritellään liikuntapoliittisessa selonteossa (2018) liikuntalain mukaisesti kaikeksi omatoimiseksi ja järjestetyksi liikunta- ja urheilutoiminnaksi paitsi huippu-urheiluksi. Huippu-urheilulla tarkoitetaan kansallisesti merkittävää ja kansainväliseenkin menestykseen tähtäävää tavoitteellista urheilutoimintaa.¹

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) määrittelee liikunnan tavoitteelliseksi fyysiseksi aktiivisuudeksi, jota harrastetaan erilaisten vaikutusten ja syiden takia. Muukin fyysinen aktiivisuus, kuten kotityöt ja arkiaskareet, ovat kuitenkin myös terveydelle hyödyllisiä.² Arkiliikunnan ja fyysisen aktiivisuuden merkitystä on painotettu myös uudistetuissa liikuntasuosituksissa, joissa liikunnan harrastamisen lisäksi korostuvat kevyt liikuskelu ja arjen aktiivisuus.³ Terveyttä ja hyvinvointia edistävä liikunta on elämäntapana eri vaiheissa tapahtuvaa kaikkea fyysistä aktiivisuutta, jonka tavoitteena on terveyden ja toimintakyvyn ylläpito ja parantaminen.¹

Virtain liikuntapoliittisessa ohjelmassa liikuntaa tarkastellaan laaja-alaisesti. Liikunnaksi voidaan määritellä esimerkiksi omatoiminen ja järjestetty liikunta- ja urheilutoiminta, monipuolisesti eri ikäisten terveyttä ja hyvinvointia edistävä liikunta sekä muu fyysinen aktiivisuus laajemminkin.

1.2. Liikunnan merkitys yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta

Liikunnalla on **itseisarvoinen merkitys** yksilölle, mutta myös merkittävä myönteinen vaikutus väestön kokonaisvaltaiselle terveydelle ja hyvinvoinnille. Liikunnan itseisarvo määritellään liikuntapoliittisessa selonteossa liikunnan merkitykseksi yksittäiselle kansalaiselle, mikä pohjautuu yksilön omiin mieltymyksiin ja valintoihin.

Liikunta vaikuttaa myönteisesti fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin ja liikunnalla on merkittävä rooli sairauksien ennaltaehkäisyssä ja hoidossa.¹ Liikunta hoitaa, kuntouttaa ja ennaltaehkäisee muun muassa useita sydän- ja verisuonisairauksia, tyypin 2 diabetesta, tuki- ja liikuntaelinsairauksia sekä joitakin syöpätauteja. Liikunta vaikuttaa myös psyykkiseen hyvinvointiin muun muassa kohentamalla mielialaa ja viireystilaa, parantamalla unen laatua, lievittämällä stressiä ja helpottamalla masennusoireita. Liikunta on tärkeää myös ikääntyvän väestön toimintakyvyn ylläpitämisessä. Moni liikuntalaji tuo samanaikaisesti useita kunto- ja terveysvaikutuksia.³

Liikkumisympäristölläkin voi olla vaikutusta liikunnan hyötyihin ja liikkumisen määrään. Esimerkiksi luontoympäristö voi tutkimusten mukaan houkuttaa liikkumaan ja luonnossa liikunta voi tuntua kevyemmältä. Luonnossa liikunnan hyvinvointivaikutukset yhdistyvät myös ympäröivästä luonnosta saataviin terveys- ja hyvinvointivaikutuksiin.

Liikunta on välttämätön edellytys myös lasten ja nuorten turvalliselle kasvulle ja kehitykselle.¹ Liikuntataitojen varhainen oppiminen edistää kielellisten taitojen oppimista. Liikunnan avulla voidaan vaikuttaa myös lapsen minäkuvaan ja itsetunnon vahvistumiseen. Kasvatuksellisessa lähestymistavassa korostetaan liikunnan merkitystä kasvatuksen välineenä ja liikuntaharjoitusten puitteissa on runsaasti mahdollisuuksia luoda kasvatustilanteita, jotka ohjaavat lapsen sosiaalisen ja tunnealueen kehitystä. Kokemuksellisessa lähestymistavassa korostuu liikunnan merkitys elämysten antajana, itsetuntemuksen lisääjänä ja ilmaisun välineenä (Karvonen, 2000). Nykylasten leikkiin ja liikkumisen määrään ovat vaikuttaneet osaltaan runsas lapsia ympäröivä virike- ja tavaramäärä sekä median ja tietokonepelien suurkulutus. Joka päivään tulisi sisällyttää paljon monipuolista leikkiä ja liikkumista (Karvonen ym. 2003).

Nuorten ylipaino on viimeisten 25 vuoden aikana kolminkertaistunut. Liikapainoisella nuorella on yleensä normaalipainoiseen ikätoveriin verrattuna huonompi fyysinen kunto, huonompi fyysinen minäkuva,

orastavia sydän- ja verisuonisairauksien ja kakkostyyppin diabeteksen riskitekijöitä sekä lyhyempi yöuni. Tämän lisäksi lihavia lapsia kiusataan ja he kokevat usein, että heillä on tavallista vähemmän ystäviä (Fogelholm 2006). Lasten ja nuorten liikkumisen suositusten uudistaminen on alkanut keväällä 2020 usean eri toimijan yhteistyönä.³

Liikunnan positiivisista vaikutuksista huolimatta useat suomalaiset liikkuvat terveytensä kannalta liian vähän ja arkiaktiivisuus on vähentynyt. Liikkuva aikuinen -ohjelman⁴ mukaan jopa 80 % työikäisistä ei liiku terveytensä kannalta riittävästi. 5.–8.luokkalaisille osana koululiikuntaa toteutettujen Move! -mittausten tulosten (2020) mukaan erityisesti lasten ja nuorten kestävyyskunto on heikentynyt.⁵

Liikunnan välinearvolla tarkoitetaan liikunnan merkitystä yhteiskunnan haluamien päämäärien edistämisessä esimerkiksi kansanterveyteen, koulutukseen tai kasvatukseen liittyen.¹

Liikkuva aikuinen -ohjelman mukaan suomalaisten vähäinen liikkuminen maksaa yhteiskunnalle jopa 3,2 miljardia euroa vuodessa. Suurimman osan kustannuksista aiheuttavat työikäiset. Työikäisten tekemä työ, työkyky ja maksamansa tuloverot vaikuttavat suoraan kuntien talouteen, hyvinvointiin ja elinvoimaisuuteen. Kunnat voivatkin saada aikaan säästöjä ja tuloksia edistämällä työikäisten kuntalaisten liikkumista ja aktiivista elämäntapaa, mikä voi näkyä parempana työkykynä, pidempinä työurina ja vähempinä sairauspoissaoloina.⁴ Myös työpaikat voivat edistää ja tukea monin tavoin työntekijöiden liikuntaa.

1.3. Liikunnan lainsäädäntö ja ohjelmat linjaavat liikuntapolitiikkaa

Useat lait ja säädökset sekä ohjelmat ja suositukset ohjaavat ja linjaavat liikuntapolitiikkaa niin valtakunnallisesti kuin paikallisestikin.

Oikeus liikuntaan kuuluu kaikille **perustuslain** (1999) nojalla osana sivistyksellisiä perusoikeuksia.¹ Valtiovaltan on perustuslain mukaan edistettävä terveyttä ja hyvinvointia ja turvattava jokaisen oikeus terveelliseen ympäristöön.

Liikuntalain (2015) tavoitteena on edistää eri väestöryhmien mahdollisuuksia liikkua ja harrastaa liikuntaa, väestön hyvinvointia ja terveyttä, fyysisen toimintakyvyn ylläpitämistä ja parantamista, lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä, liikunnan kansalaistoimintaa mukaan lukien seuratoiminta, huippu-urheilua ja liikunnan ja huippu-urheilun rehellisyyttä ja eettisiä periaatteita sekä eriarvoisuuden vähentämistä liikunnassa.

Liikuntatoimen tehtävä perustuu liikuntalakiin, joka määrittää kuntien tehtäväksi yleisten edellytysten luomisen liikunnalle paikallistasolla:

- järjestämällä liikuntapalveluita sekä terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa eri kohderyhmät huomioiden
- tukemalla kansalaistoimintaan mukaan lukien seuratoiminta
- sekä rakentamalla ja ylläpitämällä liikuntapaikkoja

Tehtävien toteuttamisen kunnassa tulee liikuntalain mukaan tapahtua eri toimialojen yhteistyönä sekä kehittämällä paikallista, kuntien välistä ja alueellista yhteistyötä ja huolehtimalla tarvittaessa muista paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin sopivista toimintamuodoista. Kunnan tulee myös kuulla asukkaitaan liikuntaa koskevissa keskeisissä päätöksissä ja huolehtia asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista. Kunnan tulee myös arvioida asukkaitensa liikunta-aktiivisuutta osana terveydenhuoltolain tarkoitettua terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä.

Kuntalain (1995) mukaan kunnan tulee edistää asukkaiden hyvinvointia ja kestävästä kehitystä alueellaan. Liikunta on hyvinvointipolitiikan väline, jolla on merkitystä kuntalaisten terveyden sekä työ- ja toimintakyvyn ylläpidossa.

Vuoden 2006 alussa voimaan tullessa **kansanterveyslaissa** terveydenhoito korvattiin terveyden edistämällä, joka korostaa yli hallinnon sektorirajojen ulottuvan toiminnan tärkeyttä. Vastuu kuntalaisten terveyden edistämisestä asetettiin laissa kunnille kokonaisuudessaan (ei vain terveyssektorille), sillä kuntalaisten terveyttä koskevia päätöksiä tehdään kunnan eri toimialueilla. Kansanterveystyöhön kuuluvana tehtävänä kuntien tulee tehdä yhteistyötä terveyden edistämiseksi myös muiden kunnassa toimivien julkisten ja yksityisten tahojen kanssa.

Liikuntapolitiikkaa ohjaavat myös **hallitusohjelmat**. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma (2019) linjasi liikunta-asioiden tavoitteiksi Veikkauksen edunsaajien määrärahojen turvaamisen, liikunnan kokonaisaktiivisuuden nousemisen kaikissa ryhmissä, ulkoilu- ja arkiliikkumisen olosuhteiden parantamisen sekä seuratoiminnan ja huippu-urheilun edellytysten parantamisen.

Suomen ensimmäinen liikuntapolitiinen selonteko, **Valtioneuvoston selonteko liikuntapolitiikasta (2018)**, linjaa liikuntapolitiikan tavoitteita ja toimenpiteitä 2020-luvulla. Selonteossa käsitellään liikunnan lisäämistä elämän eri vaiheissa, liikuntapaikkarakentamista, liikunnan kansalaistoimintaa ja huippu-urheilua. Selonteon tavoitteena on lisätä merkittävästi ihmisten fyysistä aktiivisuutta.

Muutosta liikkeellä! – Valtakunnalliset yhteiset linjaukset terveyttä ja hyvinvointia edistävään liikuntaan 2020 (STM, 2013) perustuvat uusimpaan tutkimustietoon väestön terveyden ja fyysisen aktiivisuuden tilasta. Linjausten mukaan Suomen väestö tarvitsee kaikissa ikävaiheissa läpäisyperiaatteella, ja kaikkien hallinnonalojen myötävaikutuksella ja kumppanuudella fyysisen aktiivisuuden edistämistä ja liikkumattomuuden vähentämistä terveytensä ja hyvinvointinsa parantamiseksi.

1.4. Liikkumisympäristöt ja liikkumisen olosuhteet

Erilaiset liikkumisympäristöt luovat mahdollisuudet ja edellytykset monipuoliselle liikunnan harrastamiselle ja fyysiselle aktiivisuudelle. Eri hallinnonalojen ja sektoreiden välinen yhteistyö korostuu myös liikunnan olosuhteiden luomisessa ja liikuntapaikkarakentamisessa. Esimerkiksi kevyen liikenteen väylät ovat ulkoilureitien ohella Suomen suosituimpia liikkumisympäristöjä.

Terveyttä ja hyvinvointia edistävän liikunnan olosuhderyhmä (TEHYLI) on määritellyt liikkumisen olosuhteet kokonaisuudeksi, jossa rakennettu ja luonnonympäristö palveluineen mahdollistavat fyysisen aktiivisuuden kaikkina vuodenaikoina sisä- ja ulkotiloissa kaikissa elämänkulun vaiheissa. Olosuhdetyöryhmän mukaan liikkumisen olosuhteita luovat erityisesti kävely- ja pyörätiet, rakennettu liikuntapaikkaverkosto, erilaiset puisto- ja piha-alueet, luontoympäristöön kytkeytyvät virkistys- ja ulkoilualueet ja -reitit sekä rakentamaton luonto.⁶

1.5. Liikuntakulttuuri muutoksessa

Liikuntakulttuurin kehitystrendit ja muutokset vaikuttavat myös paikalliseen liikuntapolitiikkaan.

Liikuntapolitiisen selonteon yhteydessä toteutetussa tutkimuskatsauksessa (2018) suomalaisen liikunnan keskeisiksi kehityslinjoiksi määriteltiin mm. liikuntakulttuurin eriytyminen ja liikkumisen polarisoituminen, fyysisen kokonaisaktiivisuuden vähentyminen yhteiskunnassa ja merkittävästi myös lasten ja nuorten keskuudessa, omatoimisen liikunnan merkittävä osuus, matalan kynnyksen liikuntatoimintojen organisoimisen merkityksen kasvu, liikunnan kansalaistoiminnan tukeminen sen omista lähtökohdista käsin, tiedolla

johtamisen merkityksen ja tutkimustiedon tarpeen kasvu, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, eettisyyden sekä sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä kehityksen merkitys liikuntapolitiikkaa ohjaavina tekijöinä sekä liikunnallisen elämäntapamuutoksen tuen tarve ja ohjaus ja yhä kiistattomampi tutkimusnäyttö fyysisen aktiivisuuden terveyttä, hyvinvointia ja toimintakykyä lisäävistä vaikutuksista. Lisäksi tutkimuskatsauksessa todettiin, että kaikkeen suunnitteluun ja päätöksentekoon yhteiskunnassa tarvittaisiin liikkumisvaikutusten arviointi.

Uudistetuissa terveysliikunnan suosituksissa (2019) liikunnan harrastamisen lisäksi merkittävässä roolissa ovat myös palauttava uni, paikallaolon tauottaminen ja kevyt liikuskelu. Tutkimusnäytön mukaan myös kevyemmällä liikkuskelulla on terveyshyötyjä erityisesti vähän liikkujille, ja päivitetty liikkumisen suositus huomioi entistä vahvemmin hyvinvoinnin kokonaisuuden.⁷

Liikuntakulttuurin monipuolistuminen on ollut hidaskas prosessi, jota perinteiset urheilukäsitykset ja järjestöraekenteet ovat jarruttaneet. Nuorten kiinnostus liikunnan järjestötoimintaan on hiipunut, vaikka liikunta on edelleen nuorten suosituin harrastus. Osallisuus liikuntaan tapahtuu **aiempaa enemmän uusien osallistumismuotojen ja omaehtoisten liikuntaryhmien kautta**. Uudet ikäluokat luovat omaa liikuntakulttuuria, joka vähitellen heijastuu myös järjestökenttään. **Urheiluseurat ovat mukana kehittämässä uusia hyvinvointipalveluja**. Uutta liikkumisen muodostavat myös järjestäytymättömät liikuntaympäristöt, joissa tullaan ja menään sen enempää toimintaan sitoutumatta.

Järjestötoiminnan suosion hiipuminen on kuitenkin saanut ihmiset kaipaamaan samankaltaista **yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta** kuin mitä urheiluseuratoiminta on aiemmin tarjonnut. Samanlaiseen talkoohenkeen ja sitoutumiseen ei nykyelämän menossa olla enää valmiita, mutta kuitenkin halutaan kuulua porukkaan. Niin sanottu 4. sektori on vastannut tähän tarjoamalla esimerkiksi **sosiaalisen median kautta ryhmiä ja porukoita**, joissa saman kiinnostuksen kohteen omaavat yksittäiset henkilöt sopivat liikuntatreffejä tai hakevat seuraa esimerkiksi vaelluksille.

Myös kaupalliset tahot ovat heränneet tarjoamaan yhteisöllisyyttä palveluissaan. Liikunta-alan **yritykset ovat muodostaneet maksullisuuteen perustuvia treeniryhmiä** tms., joihin kuuluvien kesken vietetään esimerkiksi grillijuhlia tai tehdään kisamatkoja. Tyypillistä on tässäkin sosiaalisen median käyttö, jossa luodaan porukan kesken someryhmiä, joiden kautta haetaan vertaistukea, jaetaan vinkkejä, kysellään ja muutenkin haetaan kontaktia samanhenkisiin ihmisiin.

Liikunnan merkitys elämän sisällön antajana, perheen ja ystävien yhdessäolon muotona sekä työn vastapainona kasvaa. Toisaalta heikommin toimeentulevan väestöosan huomio kiinnittyy edelleen arjen ongelmista selviytymiseen. **Polarisaatio paljon liikkuvien ja liikkumattomien välillä on merkittävä.**

Koronapandemian myötä tarve esimerkiksi ulkoilureittien kehittämiseen on kasvanut. Toisaalta **ulkoilun suosio on ollut kasvussa** jo ennen pandemia-aikaa, jonka osoittavat muun muassa kansallispuistojen käyntimäärien selkeä kasvu (Metsähallitus 2019, 2020). Liikunnan ja liikuntakulttuurin muutokset luovat osaltaan jatkuvia **muutos- ja kehittämistarpeita myös muulle liikuntapaikkarakentamiselle ja liikunnan olosuhteille.**

Lähteitä

¹ Valtioneuvoston selonteko liikuntapolitiikasta (2018)

² Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, tietoa liikunnasta (www.thl.fi)

³ UKK-instituutti, tietoa liikunnasta (www.ukk-instituutti.fi)

⁴ Liikkuva aikuinen -ohjelma, Liikunnan ja kananterveyden edistämissäätio (www.liikkuva aikuinen.fi)

⁵ Move!-mittaukset, Opetushallitus (www.oph.fi)

⁶ Muutosta liikkeellä -sivusto (OKM, STM, LIKES) (www.muutostaliikkeella.fi)

⁷ Liikkumalla terveyttä – askel kerrallaan. Viikoittainen liikkumisen suositus 18–64-vuotiaille. UKK-instituutti, 2019. <https://ukk-instituutti.fi/liikkuminen/liikkumisen-suositukset/aikuisten-liikkumisen-suositus/>.

2. VIRRAT LIIKUNTAYMPÄRISTÖNÄ JA LIIKUNTAPALVELUIDEN NYKYTILA

Virrat tarjoaa asukkailleen varsin monipuolisia mahdollisuuksia ohjattuun ja omatoimiseen liikuntaan. Rakennettujen sisä- ja ulkoliikuntapaikkojen verkosto on kattava ja liikuntapaikkoja on kehitetty aktiivisesti harrastajien muuttuvat tarpeet ja toiveet huomioiden. Virtain ainutlaatuisessa luonnossa voi liikkua niin kaupungin keskustan lähiluonnossa kuin erämaisemminkin ulkoilureiteillä. Laajat vesistöt mahdollistavat myös vesiliikunta-aktiviteetit. Kuntalaisten lisäksi kattava liikuntapaikkaverkosto ilahduttaa myös alueella matkailuvia ja loma-asukkaita. Virtain kaupungin väkiluku vuonna 2020 oli 6 537 asukasta.

Liikuntaa toteutetaan ja kehitetään eri ikä- ja käyttäjäryhmät huomioiden. Ohjattua liikuntaa ja urheilutoimintaa tarjoavat esimerkiksi kansalaisopisto, urheiluseurat ja muut yhdistystoimijat.

2.1. Liikuntapalveluiden hallinto, talous ja tehtävät

Virtain kaupungin liikuntapalvelut ovat osa sivistystoimea ja kunnallisesta päätöksenteosta vastaa sivistyslautakunta. Liikuntapalveluiden vastuhenkilö on liikuntasihtööri, jonka työn kuvaan kuuluvat muun muassa liikunnan kehittämiseen, koordinointiin ja suunnitteluun liittyvät tehtävät, liikunnan laaja-alainen yhteistyö, liikuntatoimen avustukset, liikuntaneuvonta, tapahtumien ja kampanjoiden toteuttaminen sekä viestintä.

Vuonna 2020 liikunnan käyttömenot (liikuntatoimi ja tekninen toimi) olivat noin 635 200 euroa, mikä on 1,1 % kaupungin koko käyttömenoista. Kaupunki maksoi seuroille kohde- ja perusavustusta 27 000 euroa ja stipendejä ansioituneille urheilijoille 3000 euroa. Käyttömenot on kuvattu alla olevassa päivitetävässä taulukossa (Taulukko 1.)

vuosi	2020	2021	2022	2023	2024
liikunta	635 200				
kaupunki	58 858 150				
%	1,1				

Taulukko 1. Liikunnan käyttömenot (€).

2.2. Kunnalliset liikuntapalvelut ja -tapahtumat

Liikuntatoimella ei ole ohjattuja liikuntaryhmiä, mutta **Virtain kansalaisopistossa** järjestetään varsin monipuolisia liikuntaryhmiä ja liikuntakursseja eri ikä- ja kohderyhmiin kuuluville liikkujille.

Liikuntatoimi on mukana järjestämässä **koulujen kisoja ja tapahtumia** erityisesti Liikkuva koulu -toiminnan puitteissa ja organisoii myös uimakouluja. Lasten **uimakouluja** on järjestetty Ainalan altaassa ja kesäisin rantauimakouluina Kalettoman ja Killinkosken uimarannoilla. Liikuntatoimi organisoii myös syys- ja kevätkaudella kaupungin tarjoamat **uimahallikuljetukset** Alavuden ja Keuruun uimahalleihin, jotka ovat virtolaisille maksuttomia. Kuljetuksiin on varattu vuosittain noin 6000 euron määräraha.

Yhteistyötä tapahtumien järjestämisessä tehdään myös **seurojen kanssa**. Puulaakiturnauksia on viime vuosina järjestetty lähinnä lentopallossa yhteistyössä Virtain Veikkojen kanssa. Virtain Hiihdon järjestelyistä on tehty sopimus Virtain Urheilijoiden hiihtojaoston kanssa ja Virtain Hölkän järjestelyt ovat siirtyneet Virtain

urheilijoille. Perinteisen hölkkätapahtuman osanottajamäärien hiivuttua tapahtumasta on tehty polkujuoksuun erikoistunut kilpailu Toriseva Trail, joka on ollut sangen onnistunut ratkaisu.

Voimaa Vanhuuteen -toiminnan kautta on osallistuttu **valtakunnalliseen iäkkäiden ulkoilupäivään** järjestämällä ikäihmisille matalan kynnyksen ulkoilutapahtuma.

Liikunnan harrastamista tuetaan myös järjestämällä erilaisia **kampanjoita tai teemapäiviä**, esimerkkinä liikuntatoimen Mestariuksittelija-, Mestariipyöräilijä- ja Mestari liikkuja -kampanjat.

Myös sosiaali- ja terveystalvakuilla on omia kohdennettuja liikuntaryhmiä asiakkailleen.

2.3. Tekninen toimi vastaa liikuntapaikkojen rakentamisesta ja kunnossapidosta

Tekninen toimi vastaa kaupungin liikuntapaikkojen rakentamisesta ja kunnossapidosta kaupungin hallintosäännön mukaisesti, ja saumaton yhteistyö teknisen toimen ja liikuntatoimen henkilöstön kesken on ensiarvoisen tärkeää. Ympäristöosaston kanssa tehtävä yhteistyö retkeily- ja vaellusreittien ylläpidossa, merkinöissä ja markkinoinnissa on myös luontevaa ja helppoa.

Teknisen toimen työntekijät huolehtivat:

- urheilukeskuksen ja keskustan ulkoliikuntapaikkojen kunnossapidosta ympäri vuoden
- sivukylien kenttien kunnossapidosta kesällä
- luontopolkujen ja retkeilyreittien huollosta
- jäähallin hoidosta (jäähalliyhtiön ostopalvelu)
- latujen ajosta Pukkivuorella ja Jäähäydyslenkillä
- kaukalon ja Rantatien kentän jäädytyksestä
- liikuntahallin järjestyksestä, asiakaspalvelusta ja huoltotöistä

Lisäksi tekninen palvelu ostaa palveluita yksityiseltä seuraavasti:

- sivukylien latujen ja kaukaloiden kunnossapito

Rakennettuja liikuntapaikkoja halutaan ylläpitää ja huoltaa hyvin, jotta ne olisivat liikkujille mahdollisimman mielekkäitä, monipuolisia ja turvallisia liikkumisympäristöjä. Esimerkiksi latuja ajetaan lumisina talvina tarpeen mukaan jopa joka päivä, myös viikonloppuisin. Käyttöaste on liikuntapaikoilla lähtökohtaisesti hyvä. Mahdollisuuksia liikuntapaikkojen käytön lisäämiseen, esimerkiksi seuratoiminnan tai muiden yhteisöjen käyttöön, voisi olla kuitenkin joiltakin osin mahdollista myös lisätä.

Liikuntapaikkojen sijainti vaikuttaa luonnollisesti liikuntapaikkojen käyttöön, ja esimerkiksi keskustassa sijaitsevasta Hyvinvointipuistosta on kehitetty monipuolinen liikuntapaikkojen kokonaisuus. Omalla kylällä sijaitsevat ulkokentät, ladut ja muut liikkumisympäristöt ovat puolestaan tärkeitä lähiliikuntapaikkoja kauempana keskustasta asuville virtolaisille.

Huomioitavaa on, että vuonna 2020 alkanut koronavirusepidemia on kasvattanut selvästi ulkoliikuntapaikkojen suosiota. Samankaltainen tilanne on ollut havaittavissa myös muualla Suomessa, johon osaltaan voi vaikuttaa myös viime vuosina alkanut luontoliikunnan yleinen suosion kasvu. Sisäliikuntapaikkoja on jouduttu ajoittain sulkemaan koronavirusepidemian vuoksi vuosina 2020–2021.

Vuosina 2018–2020 liikuntapaikkarakentamiseen on satsattu Virroilla merkittävästi. Vuosien 2018–2020 aikana on rakennettu Hyvinvointipuisto-hankkeen puitteissa uusia liikuntapaikkoja senioripuisto, pump track, skeittiparkki, parkour, katukoris, kuntoportaat, frisbeegolfrata, alamäkiajorata sekä kunnostettu olemassa

olevia (urheilukentän pinnoite, maastohiihtoreitistön opasteet ja osittainen kunnostus). Myös padel-kenttien rakentamiseen kaupunki on osallistunut, vaikka pääasiallinen rakennuttaja on ollut yhdistys. Tulevana toimenpiteenä on tarkoitus rakentaa alueelle kanootti- ja venevaja. Jo olemassa olevia liikuntapaikkoja on ylläpidetty hyvin.

Valtaosa kaupungin ylläpitämistä liikuntapaikoista on maksuttomia. Liikuntahallin, urheilukentän ja Tapiolan kentän säännöllisiä harjoitus- ja käyttövuoroja haetaan erillisellä hakulomakkeella.

Kaupungin ylläpitämät liikuntapaikat on koottu alla olevaan taulukkoon, johon on kuvattu myös tarkemmin lisätietoja liikuntapaikoista ja niiden käytöstä (Taulukko 2).

Liikuntapaikka	Lisätietoja liikuntapaikasta ja sen käytöstä:
Sisäliikuntatilat	
Liikuntahalli (liikuntasali, peilisali, kuntosali, juoksuuura, squash-koppi)	<ul style="list-style-type: none"> • käyttö maksullista • päiväkäyttö kouluilla • iltaisin pääosin urheiluseurojen käytössä, säännölliset harjoitus- ja käyttövuorot haetaan erillisellä hakulomakkeella • varattavissa vuoroja myös omatoimiseen liikuntaan muiden vuorojen ulkopuolella, vapaita vuoroja kuitenkin rajatusti • monipuoliset liikuntatilat • kaupungin pääsisäliikuntapaikka, paikalla aina myös henkilökuntaa • tila muokattavissa myös juhlatilaksi ja tapahtumien järjestämiseen • liikuntatilojen käyttö niiden aukiolojen mukaan (esim. kuntosalin vuorot eri kohderyhmille)
Rantatien koulun liikuntasali	<ul style="list-style-type: none"> • pääosin koulun käytössä, iltakäyttöä jonkun verran (koulu koordinoi) • purku kesällä 2021 uuden yhtenäiskoulun valmistuttua
Killinkosken koulun liikuntasali	<ul style="list-style-type: none"> • lähinnä koulun liikuntatila päivisin
(yhtenäiskoulun liikuntatila, tulossa syksyllä 2021)	<ul style="list-style-type: none"> • uusi ajantasainen sisäliikuntatila, valmistuu syksyllä 2021 • tarkempi käyttösuunnitelma tilan valmistuttua, yhteistyössä sidosryhmien kanssa • muodostaa sisäliikuntatilojen kokonaisuuden liikuntahallin kanssa
Ulkokentät ja liikuntapaistot	
Keskusurheilukenttä	<ul style="list-style-type: none"> • kesäisin lähinnä urheiluseurojen vuorot ja käyttö • vapaassa käytössä omatoimiseen liikkumiseen varattujen vuorojen ulkopuolella • vuorojen varaukset ulkokenttien vuorojen haun kautta • maksuton käyttö myös varatuille vuoroille
Tapiolan kenttä	<ul style="list-style-type: none"> • pääasiallinen käyttö pesäpallokenttänä • vuorojen varaukset ulkokenttien vuorojen haun kautta, vapaassa käytössä varattujen vuorojen ulkopuolella
Killinkosken kenttä	<ul style="list-style-type: none"> • pallokenttä ja lähiliikuntapaikka omatoimiseen liikuntaan
Kotalan kenttä	<ul style="list-style-type: none"> • pallokenttä ja lähiliikuntapaikka omatoimiseen liikuntaan
Rantatien koulun kenttä	<ul style="list-style-type: none"> • kesällä koulun pallokenttänä, talvella luistelukenttänä

	<ul style="list-style-type: none"> • muina aikoina kaikille avoin lähiliikuntapaikka, ei vuorojen varauksia
Rantatien pienpelikenttä (Minari)	<ul style="list-style-type: none"> • koulun käyttö • lähiliikuntapaikka, vapaassa käytössä kouluaikojen ulkopuolella
Liedenpohjan koulun hiekkakenttä	<ul style="list-style-type: none"> • koulun käyttö • lähiliikuntapaikka, vapaassa käytössä kouluaikojen ulkopuolella
Vaskiveden koulun hiekkakenttä	<ul style="list-style-type: none"> • koulun käyttö • lähiliikuntapaikka, vapaassa käytössä kouluaikojen ulkopuolella
Kotalan koulun hiekkakenttä	<ul style="list-style-type: none"> • koulun käyttö • lähiliikuntapaikka, vapaassa käytössä kouluaikojen ulkopuolella
Kurjenkylän koulun hiekka	<ul style="list-style-type: none"> • lähiliikuntapaikka, vapaassa käytössä
Urheilukeskuksen hiekkakenttä	<ul style="list-style-type: none"> • lähiliikuntapaikka, vapaassa käytössä • erityistä moukarihäkki
Urheilukeskuksen kaukalo	<ul style="list-style-type: none"> • lähiliikuntapaikka • talvisin vapaassa käytössä, ei varauksia
Tenniskenttä (3 kpl)	<ul style="list-style-type: none"> • yksittäiset varaukset ja vuorojen hakeminen yrittäjän kautta, joka vastaa toiminnasta • käyttö maksullista
Beach volley -kenttä	<ul style="list-style-type: none"> • kaksi kenttää vapaassa käytössä • varaukset tehdään vihkoon
Katukoriskenttä	<ul style="list-style-type: none"> • osa Hyvinvointipuiston kokonaisuutta • lähiliikuntapaikka, vapaassa käytössä
Editin puiston lähiliikuntapaikka	<ul style="list-style-type: none"> • osa Hyvinvointipuiston kokonaisuutta • lähiliikuntapaikka, vapaassa käytössä • erityisesti seniorit huomioiden toteutettu liikuntapaikka, paikalla myös liikuntavälineitä kesäisin
Pukkivuoren kuntoportaat	<ul style="list-style-type: none"> • osa Hyvinvointipuiston kokonaisuutta • lähiliikuntapaikka, vapaassa käytössä
Pukkivuori Disc Golf Park	<ul style="list-style-type: none"> • osa Hyvinvointipuiston kokonaisuutta • lähiliikuntapaikka, vapaassa käytössä
Pump track	<ul style="list-style-type: none"> • osa Hyvinvointipuiston kokonaisuutta • lähiliikuntapaikka, vapaassa käytössä
Skeittipuisto	<ul style="list-style-type: none"> • osa Hyvinvointipuiston kokonaisuutta • lähiliikuntapaikka, vapaassa käytössä
Parkour-puisto	<ul style="list-style-type: none"> • osa Hyvinvointipuiston kokonaisuutta • lähiliikuntapaikka, vapaassa käytössä
Maastoliikuntapaikat sekä virkistys- ja retkeilyalueet	
Pukkivuoren kuntopolku/hiihtolatu	<ul style="list-style-type: none"> • kesäisin kuntopolkuverkosto, talvisin huollettu hiihtolatuverkosto (10 km, 6 km, 4km/4 km, valaistu osuus 8 km) • käytössä myös seuran järjestämässä kilpailutoiminnassa, esimerkiksi hiihtokilpailut
Killinkoski kuntolatu/hiihtolatu, valaistu 2 km	<ul style="list-style-type: none"> • talvisin huollettu hiihtolatu • tasaisempi latuprofiili kuin keskustan laduilla • yhteensä edestakainen latu noin 8 km
Pirkan taival	<ul style="list-style-type: none"> • ulkoilureitti

	<ul style="list-style-type: none"> • osa laajempaa usean kunnan alueella kulkevaa Pirkan taivalreitistöä
Torisevan luontopolku	<ul style="list-style-type: none"> • suosittu luontopolku Torisevan rotkojärvien alueella • reittiä hyödynnetty myös tapahtumien järjestämiseen (esim. Toriseva Trail -polkujuoksutapahtuma)
Myllyojan luontopolku	<ul style="list-style-type: none"> • luontopolku lähellä keskustan liikuntapaikkoja ja hyvinvointipuistoa
Vaskialon virkistysmetsä	
Jousiammuntapaikka	<ul style="list-style-type: none"> • jousiampujien käytössä, lajiharrastajien liikuntapaikka
Vesiliikuntapaikat	
Kalettoman uimala	<ul style="list-style-type: none"> • kaupungin virallinen uimapaikka uimakaudella • myös rantauimakoulujen järjestäminen
Killinkosken uimaranta	<ul style="list-style-type: none"> • kaupungin virallinen uimapaikka uimakaudella • myös rantauimakoulujen järjestäminen
Lomasaaren uimaranta	<ul style="list-style-type: none"> • kaupungin virallinen uimapaikka uimakaudella
Kalettoman talviuintipaikka	<ul style="list-style-type: none"> • toiminnasta vastaa Virtain Vaeltajat • rantaan rakenteilla uusi saunarakennus

Taulukko 1. Virtain kaupungin ylläpitämät liikuntapaikat.

Lisäksi yksityisten/yhteisöjen ylläpitämät liikuntapaikat Virroilla ovat:

- Pukkivuoren laskettelukeskus
- Jäähalli
- Pukkivuori Bike Park
- Toriseva Golf-kenttä
- Golfsimulaattori
- Mallatin Ratsutilan ratsastuskenttä ja maneesi
- Kisapirtti (kuntosali, liikuntasali)
- KuntoStudio kuntosali
- Marttisen monitoimisali (liikuntasali, seinäkiipeily)
- Marttisen boulderointiseinä
- Marttisen jääkiipeilytorni
- Marttisen yläköysirata
- Jäähdyksen moottoriurheilurata
- Jäähalli
- Suunnistusalueet
- Padel-kentät

2.4. Yhteistyö muiden hallintokuntien kanssa

Koulut ja päiväkodit käyttävät pääsääntöisesti liikuntahallia sisäliikuntatilanaan, ja koulujen kanssa järjestetään yhteistyössä alakouluikäisten kisoja. Liikkuva koulu- ja Liikkuva opiskelu -koordinaattori on koulutoimen työntekijä, mutta työskentelee osan työajasta ko. ohjelmien hankkeissa liikuntatoimella. Liikkuva koulu -hankkeelle hankittua liikuntavälineiden varustekärryä voivat hyödyntää myös muut.

Perusturvaosaston kanssa yhteistyötä on tehty Voimaa Vanhuuteen -hankkeen tiimoilta, mutta yhteistyökuviota tulisi selkiyttää ja tehostaa.

Keiturin Soten kanssa on aloitettu liikuntaneuvonnan yhteistyö vuonna 2020, joka on kuitenkin vasta alkutekijöissään. Liikuntaneuvonnan yhteistyö ja saumattoman palveluketjun luominen on liikuntatoimen merkittävin kehittämistoimi tulevina vuosina.

Kirjasto- ja kulttuuripalveluiden kanssa yhteistyötä on muun muassa liikuntavälineiden vuokrauksessa. Kirjastokortilla voi lainata erilaisia liikuntavälineitä kirjastolta.

Matkailupalveluiden kanssa on kehitetty erityisesti liikunnan viestintää, ja kaupungin verkkosivuille on päivitetty kattavaa tietoa liikunta-aktiiviteeteista Virroilla.

2.5. Seuratoiminta

Virroilla toimii useita liikuntajärjestöjä tai muita liikuntaa järjestäviä yhdistyksiä, joista osa on hakenut kaupungin liikuntatoimen perus- ja/tai kohdeavustusta vuosittain. Lisäksi kaupunki jakaa stipendejä virtolaisille tai virtolaista seuraa edustaville vähintään SM-tason urheilijoille.

Liikuntajärjestöt ja liikuntaa järjestäviä yhdistyksiä Virroilla:

- Virtain Ratsastajat (ratsastus)
- Virtain Urheilijat (yleisurheilu, hiihto, aikido, pesäpallo, aikuisurheilu, suunnistus, soutu, paini, liikuntaleikkikoulut)
- Killinkosken Myrsky (salibandy, lentopallo, lasten liikunta)
- Virtain Veikot (lentopallo)
- Virtain Kiekko-Karhut (jäähkiekko)
- Virtain Syke (ryhmäliikunta, lasten liikunta)
- Virtain Vaeltajat (retkeily, talviuinti, maastopyöräily, frisbeegolf)
- Virtain Tennisseura (tennis)
- Golf-Virrat (golf)
- Padel Club Virrat (padel)
- Vaskiveden Nuorisoseura (kuntoliikunta)
- Pohjois-Hämeen urheiluautoilijat (autourheilu)

Liikuntaseurat kokoontuvat ajankohtaisten teemojen ja yhteistyön äärelle säännöllisesti kaksi kertaa vuodessa **seuraparlamenttiin**, jota koordinoi liikuntatoimi.

2.6. Kunta- ja seutuyhteistyö

Virrat kuuluu Pirkanmaan **virkestysalueyhdistykseen**, jossa on mukana 18 kuntaa. Virtain retkeilyreitistöistä suurin osa kulkee 11 kunnan alueella. Virtain alueella reittiä kunnostetaan ja ylläpidetään kaupungin toimesta.

Alavuden ja Keuruun kanssa tehdään yhteistyötä uimahallien käytössä. Liikuntatoimi järjestää uimahalleihin säännöllisiä ja maksuttomia kuljetuksia.

Liikuntatoimi on mukana myös **Hämeen Liikunnan ja Urheilun (HLU)** kuntayhteistyössä. HLU järjestää muun muassa alueen liikuntaneuvonnan verkoston tapaamisia.

Valtakunnallista yhteistyötä tehdään muun muassa **Ikäinstituutin** Voimaa Vanhuuteen ohjelman mentorointiin (2019–2021) liittyen.

Liikuntaneuvontaa toteutetaan ja kehitetään tiiviissä yhteistyössä **Ruoveden** ja Keiturin Soten kanssa.

Alueen **yrietykset ja yhdistystoimijat** vuokraavat liikuntavälineitä (esimerkiksi kanootit, kirkkovene) ja tuottavat liikuntapalveluita.

2.7. Tiedotus ja markkinointi

Kaupungin verkkosivuja (www.virrat.fi) päivitetään liikuntatoimen osalta tarpeen mukaan. Liikuntapaikat ja aktiviteetit on koottu verkkosivujen matkailuosion alle, jonne ohjataan myös liikuntapalveluiden alasivuilta. Tällä pyritään ajantasaiseen tietoon, jossa päivitykset tehdään vain yhteen paikkaan.

Tiedottaminen on haastava laji, jota pyritään jatkossakin tehostamaan. Liikuntatoiminnasta tiedotetaan aktiivisesti myös **sosiaalisessa mediassa**, joka tuntuu tavoittavan hyvin ihmisiä.

Lisäksi liikuntamahdollisuuksia on tuotu esille kaupunginjohtajan osallistuvalla liikuntapaikkakierroksella, jota on toteutettu kuukausittain (vuonna 2020).

Verkkosivujen ja sosiaalisen median lisäksi liikuntatoimi tiedottaa **paikallislehdessä** sekä **ilmoitustauluilla** (kaupat, kirjasto, liikuntahalli). Markkinointia liikuntatoimen palveluista ei ole juuri ollenkaan tällä hetkellä.

3. PAINOPISTEALUEET JA KEHITTÄMISTAVOITTEET

Liikunnan ja liikkumisen edistämiseen Virroilla on löydetty erityisiä kehittämisen painopistealueita tuleville vuosille, jotka perustuvat niin valtakunnallisiin liikuntapolitiikan suuntauksiin kuin paikallisiin kehityskohteisiin. Kehittämistyötä toteutetaan laadukkaan perustyön ohella. Kehittämistyön resursseihin ja toteutettaviin toimenpiteisiin vaikuttavat olemassa olevat määrärahat sekä erilliset avustukset ja hanketuet.

Alla on kuvattu Virtain kaupungin liikuntapolitiikan keskeisiä **painopistealueita ja kehittämistavoitteita sekä listattu toimenpide-ehdotuksia** tuleville vuosille.

Toimenpiteiden toteutumista tarkastellaan ja tarkennetaan vuosittain. Koko ohjelman päivittäminen toteutetaan viiden vuoden välein.

3.1. Yhteistyön tiivistäminen eri hallintokuntien kanssa

Liikunnan kenttä on monitahoinen. Kuntastrategia edellyttää jokaista hallintokuntaa edistämään kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä koko elämänkaaren ajan. Ihmisen elämänkaaren aikana painottuvat eri hallinnon sektorit eri tavoin riippuen myös yksilön elämäntilasta. Riippumatta siitä mikä sektori yksilön elämäntilassa painottuu, tulisi hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen pysyä kunnan palveluissa esillä voimakkaasti. Kunnallisten palveluiden tarjoaminen on tärkeää erityisesti matalan kynnyksen toimintana. Hallintokuntien välisen yhteistyön ja laaja-alaisemman kehittämisen mahdollistuminen on ensiarvoisen tärkeää voimakkaasti vapaaehtoistoimintaan ja järjestötoimintaan perustavalla hallinnon alalla.

Liikuntatoimen ja muiden hallintokuntien yhteistyö

Muun sivistystoimen kanssa yhteistyö on luontevaa, mutta ehkä liiankin läheisen ja arkipäiväisen suhteen takia yhteistyön kehittäminen unohtuu. Lasten varhaiskasvatuksessa sekä koulu- ja oppilaitosympäristöissä pyritään lisäämään fyysistä aktiivisuutta edistäviä hankkeita. Koulujen ja päiväkotien lähiliikuntapaikkoja on kehitetty siten, että ne aktivoisivat lapsia ja nuoria liikkumaan.

Mahdollisuuksia tukea omaehtoista liikuntaa esimerkiksi ns. kaveriporukkaliikuntana on etsittävä jatkuvasti, ja on erityisen tärkeää nuorille. Mahdollisuuksien mukaan tarjotaan koulutusta opettajille ja lasten ja nuorten kanssa toimivien yksiköiden henkilöstölle sekä vapaaehtoisille liikuntatoimen tai paikallisten yhdistysten toimesta sekä Hämeen liikunnan ja urheilun kanssa. Tiedottamista koulutuksista tehostetaan. Koulujen ja paikallisten yhdistysten yhteistyötä pyritään tiivistämään etenkin uuden koulurakennuksen ja sen liikuntatilan valmistuttua.

Kulttuuritoimen kanssa on mahdollisuus entistä tiiviimpään yhteistyöhön. Kokeiluna on järjestetty muun muassa Kulttuurisuunnistus I.K. Inhan pyöränjäljissä, joka oli kannustava yhteistyön alku. Tällaisilla toimenpiteillä pyritään vähentämään myös mahdollista vastakkainasettelua kulttuurin ja liikunnan välillä. Tapahtumat luovat ja edistävät sekä fyysistä että psyykkistä hyvinvointia.

Teknisen toimen ja ympäristötoimen kanssa kehitetään erityisesti lähiliikuntapaikkojen rakentamista ja ylläpitoa. Liikuntatoimi sekä tekninen toimi suunnittelevat yhteistyössä toimivia ja helposti saavutettavia lähiliikuntapaikkoja eri ikäisille liikkujille. Kevyenliikenteen suunnittelussa pyritään löytämään ratkaisuja, jotka kannustavat liikkumaan jalkaisin ja pyörällä. Näihin etsitään myös aktiivisesti rahoituskanavia.

Luontoliikunta kaipaa satsausta kysynnän lisääntyttyä. Virtain mahdollisuudet luontoliikunnan edistämiseen ovat hyvät. Luontoliikunnassa ja matkailussa on paljon potentiaalia, jota ei ole vielä täysin hyödynnetty. Koko

kaupunkisuunnittelussa pyritään kaavoituksella miettimään pitkälle tulevaisuuteen myös liikuntamahdollisuudet sekä varsinaisten liikuntapaikkojen että lähiliikuntapaikkojen suhteen. Nykyinen liikuntapaikkojen keskittäminen tiiviille alueelle on osoittautunut toimivaksi niin käyttäjien kuin liikuntapaikkojen hoidonkin kannalta. Kaupunkia kehitettäessä ja markkinoitaessa tuodaan esille kaupunkisuunnittelussa huomioidut ihmisten viihtyvyyttä ja hyvinvointia lisäävät seikat.

Sosiaali- ja terveystalvelujen (niin kaupungin organisaation kuin Keiturin Soten) kanssa tehtävää yhteistyötä on viimeisen vuoden aikana viety tehokkaasti eteenpäin. Liikuntaneuvonnan palveluketju on kehittymisvaiheessa, mutta ratkaisevana tekijänä ketjun toimivuudelle on hyvä yhteistyö Keiturin Soteen. Liikuntalähetkeitä voivat lääkärin lisäksi kirjoittaa sairaanhoitajat, terveydenhoitajat ja fysioterapeutit. Keinoja, joilla liikuntaneuvonnan kustannusvaikuttavuutta pystytään Virroilla osoittamaan, tulisi kehittää. Terveys- ja sosiaalitoimen kanssa jatketaan ja kehitetään Voimaa Vanhuuteen -työtä, jossa vapaaehtoisten ulkoiluystävien ja vertaisohjaajien koulutus sekä toimintaympäristöjen luominen heille ovat tämän työn tärkeimpiä painotuksia. Myös tehoharjoittelujaksojen ja kuntotestauksen osa-alueet tulisi saada toimiviksi käytänteiksi ennaltaehkäisevän terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen vahvistamiseksi.

3.2. Viestinnän kehittäminen

Virtain kaupungin **verkkosivuja** tulee kehittää edelleen siten, että tieto on helposti saavutettavissa ja ajantasaista. Lisäksi sosiaalisen median käyttöä tulisi tehostaa muihinkin kanaviin kuin Facebook. Facebookissa jatketaan 1–3 julkaisun viikkotahtia, jolloin liikunta on näkyvästi esillä koko ajan. Paikallislehden tehoa ei digiaikanaan pidä aliarvioida. Kaupungin toimesta kirjoitetut jutut (mm. liikuntapaikkakerros) on otettu mielellään vastaan ja toimittajia on saatu mukaan eri tilaisuuksiin ja tapahtumiin. Myös maakuntalehdille (Aamulehti, Keskisuomalainen ja Ilkka-Pohjalainen) tulee tarjota entistä aktiivisemmin juttuaiheita. Virtain Nuorisovaltuusto on muistuttanut myös nuorille tiedottamisen tärkeydestä. Konkreettisia esimerkkejä tästä ovat esimerkiksi kouluilla mainonta (julisteet, Tredun TV), Wilma-viestit sekä Nuorisovaltuuston ja nuorisotoimen some-kanavat.

Seuraparlamentti on järjestäytynyt vuonna 2019 ja se kokoontuu kahdesti vuodessa ja tarvittaessa käsittelemään liikuntaan liittyviä paikallisia asioita. Seuraparlamentissa on laaja edustus paikallisia urheiluseuroja kaksivuotisella toimintakaudella. Sen tehtävänä on myös muun muassa ottaa kantaa ja antaa lausuntoja kunnallisessa päätöksenteossa valmisteltaviin asioihin. Tässä olisi enemmän kehitettävää, jotta hallintokunnat ja lautakunnat muistaisivat tämän osaamiskanavan esimerkiksi ennakkoarvioitusten arvioinnissa ja kuntalaisten osallistamismälineenä.

Viitoitus ja opasteet ovat osaltaan tehokkaita markkinoinnin ja tiedotuksen välineitä. Opasteita on viime vuosina uusittu muun muassa Torisevan luontopolulle sekä Pukkivuoren laduille, mutta muutkin luontokohdet kaipaavat opasteiden osalta päivittämistä. Lisäksi liikuntapuistoon on tulossa laaja aluekartta, johon on kuvitettu alueelta löytyvät kohteet erityisesti vierailijoita silmällä pitäen.

Myös **kaupunkikuvan kyltit** kaipaavat päivitystä yhtenäisyyden osalta. Keskustasta liikuntapaikoille ohjaavat erilaiset kyltit (urheilukeskus, jäähalli), mutta parhaiten kuvaava nimi *liikuntapuisto* kattaisi yhtenäisesti koko alueen. Urheilukeskus on vanhanaikainen nimi, sillä alueella ei enää pelkästään urheilla, vaan pääasiallisesti liikutaan. Hankenimi hyvinvointipuisto taas antaa harhaanjohtavan käsityksen, koska hyvinvointi on paljon muutakin kuin liikuntaa ja tätä ei yksi liikuntaan keskittynyt alue pysty ilman palveluvalikoimaa tarjoamaan. Opasteet olisivat välttämättömiä myös Rantatien ja Sipiläntien risteyskohtiin. Lisäksi kantateiden tienvarsimainonta muodonmuutoksen saaneesta liikuntapuistosta olisi suotavaa. Käytäntö on osoittanut, että alue vetää

liikuntapuiston tuntevia ohikulkijoita pysähtymään. Myös liikuntahallin seinään tulisi saada hallin nimikyltti, jotta rakennus tunnistettaisiin helpommin.

3.3. Terveysliikunnan kehittäminen

Liikuntatoimessa on viime vuosina toteutettu **erilaisia hankkeita** yhteen ikäryhmään kerrallaan keskittyen. Hallituksen linjaamat kärkihankkeet ohjaavat hankehakuja ja aktiivinen rahoitusmuotojen etsintä laittavat ideoimaan kehityskohteita. *Liikkuva koulu* -hanke on jatkanut aktiivisesti hankekauden jälkeenkin kaupungin omana perustoimintana. Tähän pitäisi pyrkiä myös muiden hankkeiden osalta. Erityisesti viime vuosina luodut toimintaympäristöt kaipaavat nyt toiminnan kehittämistä. Kaupungin tulisikin yhdessä sidosryhmien ja hankemahdollisuuksien kautta kehittää liikuntaympäristöjen toiminnallisuutta.

Vesiliikuntamahdollisuuksia tulisi kehittää entisestään. Tämä liikuntamuoto on soveltuva erityisryhmille ja ikäihmisille, ja lasten uimataito ensiarvoisen tärkeä asia. Liikkuva koulu -toiminnan kautta liikuntatoimi on tarjonnut kaikille alakoululaisille kolme uimahallikertaa opetuksineen. Helpommin saavutettuja ratkaisuja täytyisi kuitenkin saada aikaiseksi. Esimerkiksi Ainalan ja terveyskeskuksen altaat soveltuvat pienryhmille ja näiden käytöstä tulisi päästä yhteisymmärrykseen.

3.4. Liikuntapaikkojen ylläpito ja rakentaminen

Liikuntahallin toiminta on vakiintunutta. Päiväkäyttö on vakiintunut koululaisille, mutta päiväkäytön tehostamista muidenkin ryhmien osalta voisi organisoinnilla ja suunnittelulla lisätä. Tällaisia ryhmiä ovat myös vertaisohjatut ikäihmisten ryhmät Voimaa Vanhuuteen -toiminnassa. Iltakäytössä vuorojen jakoa tulee kohdentaa sellaisille ryhmille, joissa on ohjaaja ja käyttäjät valmiina. Yhtenäiskoulun valmistuessa tarjoutuu lisää sisäliikuntatilaa. Iltatoiminnan ja lisääntyvän liikuntatilankäyttömahdollisuuksista tehdään järjestöjen kanssa yhteistyössä suunnitelma eteenpäin esitettäväksi.

Ulko- ja lähiliikuntapaikkoja on kehitetty ja rakennettu viime vuosina aktiivisesti. Lähivuosien korjaustarpeita esiintyy ainakin urheilukentän huoltorakennuksessa ja jäähallissa kaupungin omistaman kaukalon päivittäminen turvallisempaan joustokaukaloon.

Luontopolkujen kunnostaminen ja maastopyöräreittien kartoittaminen tulevat olemaan seuraavien vuosien panostuskohde.

3.5. Henkilöstöresurssit

Liikuntapaikkojen ylläpidossa henkilöstötilanne on hyvä. Lähivuosina useita työntekijöitä jää kuitenkin eläkkeelle, mikä tulee ottaa huomioon henkilöresurssissa. Henkilöstön tulisi myös kyetä hoitamaan monipuolisesti erilaisia liikuntapaikkojen hoitoon liittyviä tehtäviä. Yhteistyötä eri liikuntapaikkojen hoidon välillä voisi edelleen kehittää. **Liikuntatoimessa** työskentelee tällä hetkellä liikuntasihiteeri 60 %:n työajalla sekä hankekoordinaattori osa-aikaisella työajalla hanketuista riippuen. Resurssi on pieni peilaten tehtäviin, joista kaupungin tulisi liikuntatoiminnan kentässä vastata ja jatkuvasti myös kehittää. Huolena myös on, että esimerkiksi ennaltaehkäiseivissä liikunnan edistämistoimissa lasketaan liikaa järjestöjen ja vapaaehtoisten varaan.

3.6. Toimenpide-ehdotuksia liikunnan edistämiseksi 2021–2025

yhteistyö ja osaaminen

- henkilöstön, vapaaehtoisten yms. koulutuksen lisääminen liikkumisen edistämiseksi
- Voimaa Vanhuuteen -toiminnan vakiinnuttaminen ja kehitys
- liikuntaneuvonnan palveluketjun vahvistaminen ja kehittäminen
- yhteisten liikuntatapahtumien ja teemapäivien järjestäminen
- liikuntaympäristöjen toiminnallisuuden kehittäminen
- liikunta osana hyvinvointitehtävän suorittamista
- eri kohderyhmien liikunnan edistäminen yhteistyössä
- liikunnan näkökulmat kaavoituksessa
- selvitetään rahoitusmahdollisuudet kevyen liikenteen edistämiseksi
- digitalisaation hyödyntäminen

viestintä

- verkkopalveluiden ajantasaisuuden ja informatiivisuuden varmistaminen ja sisällöllinen kehittäminen, palvelupolun huomiointi
- viitoituksen ja opasteiden kehittäminen osana viestintää
- paikkatiedon hyödyntäminen osana viestintää
- kohdennettu viestintä nuorisolle (eri some-kanavat)
- reitti -ja ulkoilukohdekarttojen parantaminen osana viestinnän ja luontoliikunnan edistämistä

liikuntapaikkojen ylläpito ja rakentaminen

- liikuntapaikkojen ylläpidon kehittäminen (esim. kaluston ajantasaisuus, henkilöstön koulutus)
- liikuntaolosuhteiden kehittäminen uusille ja suosituille liikkumismuodoille Virroilla (esimerkiksi talvikävely, pyöräily)
- kävelyn ja pyöräilyn edellytysten parantaminen Virroilla, kevyenliikenteen väylien suunnitelma ja kehittäminen, pohjana Kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma LVM 5/2018, Traficomien kävelyn ja pyöräilyn investointiohjelma mahdollinen rahoituskanava
- vesiliikuntamahdollisuuksien edistäminen, uimahallin perustamisen selvittäminen
- luontoliikunnan kehittäminen, luontopolkujen kunnostus ja maastopyöräreittien kartoitus (hankkeiden avulla), Puttosharjun alueen kunnostaminen virkistyskäyttöön
- urheilukentän huoltorakennuksen kunnostus
- jäähallin joustokaukalo
- saunatilojen rakentaminen talviuintiin
- sisäliikuntatilojen (liikuntahalli ja yhtenäiskoulun liikuntatila) toiminnan kehittämissuunnitelma
- esteettömyyden huomioiminen liikuntapaikkarakentamisessa

henkilöstöresurssit

- resurssitarpeiden seuranta ja reagointi tarpeen mukaan